

**Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada
Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų
mokiniam**

2018 m.

9–10 klasės

Rajono (miesto) etapas

Užduočių atlikimo laikas – 2 val.

.....
dalyvio kodas

Vertinimas:

I UŽDUOTIS

Pateiktus kūrinių pavadinimus įrašykite lentelėje, priskirdami kūrinius juos parašiusiems autoriams:

„Vilius Karalius“, „Šlovė žemaičių“, „Lazda“, „Dieviškoji Komedija“, „Palangos Juzė“, „Gyvenimas po klevu“, „Milžino paunksmė“, „Iliada“, „Išsiduosi. Balsu“, „Kelionė Petaburkan“.

Vertinimas

Autorius	Kūrinys
Homeras	
I. Simonaitytė	
M. Valančius	
B. Sruoga	
R. Granauskas	

Autorius	Kūrinys
A. Biliūnas	
Dantė	
A. Baranauskas	
S. Stanevičius	
V. Juknaitė	

Vertinimas: už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas.

Suma:

II UŽDUOTIS

Lentelėje pateikti lietuvių rašytojų slapyvardžiai. Į lentelę įrašykite jų pavardes.

Slapyvardis	Pavardė
Antanas Vienuolis	
Ignas Šeinius	
Liūnė Sutema	
Maironis	
Plunksnadraskis	

Slapyvardis	Pavardė
Šatrijos Ragana	
Vydūnas	
Vytė Nemunėlis	
Žemaitė	

Vertinimas

Vertinimas: už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas.

Suma:

III UŽDUOTIS

Perskaitykite XV a. lenkų istoriko ištrauką apie lietuvių krikštą ir atsakykite į klausimus:

Karalius liepė išgriauti šventovę ir aukurą, kur jie atnašaudavo aukas, iškirsti ir nuniokoti girias bei miškelius, jų laikomus neličiamais, ir, negana to, išžudyti ir išnaikinti gyvates bei žalčius, kurie kiekvienuose namuose buvo laikomi tarsi dievai namų globėjai. Barbarai tik liejo ašaras ir raudėjo, žiūrėdami, kaip naikinami, griaujami ir gujami netikrieji dievai bei dievybės, nes murmėti prieš karaliaus valdžią jie neišdrįso.

Jonas Dluogošas, *Lenkijos istorija*, ištrauka.

1. Kokio tekste aprašomo Lietuvos valdovo valdymo metu įvyko Lietuvos krikštas?

Vertinimas

2. Apie kokius senosios baltų religijos papročius liudijama pateiktoje ištraukoje? Kaip vadinama religijos ypatybė garbinti ne vieną, bet daugelį skirtingų dievų?

3. Kokios dabar gyvuojančios tautos ir kalbos priskiriamos baltų tautoms ir kalboms?

4. Kurios baltų tautos istorija vaizduojama J. Grušo dramoje „Herkus Mantas“?

5. Du iš nurodytų asmenų yra žymūs baltų mitologijos tyrėjai. Pažymėkite, kurie:

a) Viktorija Daujotytė,	b) Norbertas Vėlius,
c) Gintaras Beresnevičius,	d) Vytautas Kubilius.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

IV UŽDUOTIS

Geras buvo žmogus – protingas ir užjaučiantis, jis visą laiką vaikščiojo apie mane pirštų galais, bijodamas užkliudyti dar neužgijusių žaizdą (J. Aputis).

Jis neapsikenčia, tik nusispjauna į šalį, rodos, kuo prasikaltęs, rodos, visi pirštais bado (Žemaitė).

Kiekvienas žodis – lyg pirštu į akį (A. Zurba).

Marytė jauna, tai daug pasako, dėl to nieko neatsitiks, jei vieną sykį ir pro pirštus pažiūrėsi (I. Simonaitytė).

Nė piršto nepajudino nekaltiems gelbėti. Sąžinė jo negraužė (B. Sruoga).

Pasakoju tam, kad tave kiekviena merga aplink pirštą panorėjus apovyniotų kaip siūlą (V. Krėvė).

Paskui atmindamas vis dažniau sau pirštus krintos, kam Petro neleido į mokslus (Vaižgantas).

Atsakykite į klausimus:

1. Raskite frazeologizmus, kuriuos sieja tas pats žodis, ir paaiškinkite, ką jie šiuose sakiniuose reiškia.

2. Kodėl sakinyje *Geras buvo žmogus – protingas ir užjaučiantis...* vartojamas brūkšnys ir kas juo yra atskirta?

3. Sakinyje *Kiekvienas žodis – lyg pirštu į akį* raskite ilguosius skiemenis ir juos parašykite, o juos parašę iš jų išrinkite kirčiuotus skiemenis.

4. Vartojamas žodis *sąžinė* (žr. *Nė piršto nepajudino...*). Pateikite dar bent du žodžius, kurie turi priešdėlį *sq-*, ir paaiškinkite, kada žodžiuose rašomas priešdėlis *sam-*.

5. Sakinyje *Jis neapsikenčia...* vartojami žodžiai *rodos*, kurie yra įterpiniai. Paaiškinkite, kas jais yra reiškiamas. Ar šie įterpiniai laikytini sakinio dalimis? Kodėl?

Vertinimas

Užduoties tęsinys kitame lape

Užduoties pradžia ankstesniame lape

Vertinimas

6. Kokia kalbos dalis yra žodis *aplink* (žr. *Pasakoju tam, kad tavo kiekviena...*)? Iš kokios kitos kalbos dalies jis yra atsiradęs?

7. Apibūdinkite šalutinį sakinį, kuris prie pagrindinio jungiamas jungtuku *jei* sudėtiniame sakinyje (žr. *Marytė jauna, tai daug pasako, dėl to nieko neatsitiks, jei vieną sykį ir pro pirštus pažiūrėsi*)? Kokia veiksmažodžio forma yra reiškiamas šio šalutinio sakinio tarinys?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

V UŽDUOTIS

*Kas gi tenai už miško
Žiba, tvaska, ištiško?
Saulelė,
Saulelė ten tekėjo,
Aukso žiedais mirgėjo.*

Atsakykite į klausimus:

1. Kokio poeto eilės čia pacituotos? Trumpai apibūdinkite jo vaidmenį lietuvių literatūros istorijoje.

2. Koks lietuvių dramaturgas sukūrė dramą apie šią asmenybę? Koks poeto įvaizdis buvo sukurtas šioje dramoje?

3. Iš toliau išvardytų lietuvių poetų nurodykite vieną, savo kūryboje mažiausiai plėtojusį liaudies dainų poetikos tradiciją: V. Kudirka, S. Geda, K. Bradūnas, K. Binkis.

4. Koks Mažosios Lietuvos autorius parašė pirmuosius tiramuosius darbus apie lietuvių liaudies dainas ir įvedė lietuvių liaudies kūrybą į Europos kultūros kontekstą?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VI UŽDUOTIS

Skaičiau tai, ką galėjau gauti, ten ir ieškojau atsakymų, bet kuo toliau, tuo labiau ėmiau kažko iš esmės nesuprasti. Knygose rasdavau vis tą patį: arba belyčius metafizinius sliokus, arba žemdirbių tautą, jausmą be proto ir visus bejėgiškumo siaubus: santūrumą, nuolankumą, atsargumą. Nenorėjau patikėti, negalėjau sutikti, kad lietuvių dvasia yra kaip tik tokia. Knygų lietuviškos išties buvo žemdirbys, pasyvus kaip pati žemė. Visos jo savybės buvo pernelyg jau panašios į dvasinę impotenciją. Bet labiausiai mane pribloškė visuotinis nemąstymas. Knygų lietuviškos gyveno kažkiokią ikiintelektinę gyvenimą, jis negebėjo ir nenorėjo mąstyti, jis vien tik jautė – kuo liūdniau ir bejėgiškiau, tuo geriau. Tarp eilučių galėjai įskaityti, kad mąstyti yra labai nelietuviška.

Ričardas Gavelis, *Jauno žmogaus memuarai*, ištrauka.

Atsakykite į klausimus:

1. Kokia forma parašytas nurodytas R. Gavelio romanas? Kaip vadinama tokia romano forma?

Vertinimas

2. Kritikų nuomone, R. Gavelio romanų pagrindinis veikėjas yra netradicinis lietuvių prozos istorijoje. Trumpai apibūdinkite, kodėl.

3. Kokie žymiausi XX a. antrosios pusės lietuvių prozininkai, liudiję pasitikėjimą žmogaus pilnatve, praeities ir dabarties tapatumu, gamtos ir namų teikiama egzistencine prasme, galėtų būti laikomi R. Gavelio kūrybos, kritiškai vertinusios didžiojo istorinio pasakojimo jungiamą bendruomenę, antipodais? Paminėkite bent du.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VII UŽDUOTIS

*O baro tamsoj kažkas pamini burlaivius.
Susverdėja stalias, kėdė. Nebuvau buvus
tokioj tolumoj. Bučiuoju purvinas marškas,
nes vėjo švilpimas audekluose – magiškas,
nes šjryt erdvė lyg šedevre – nė kiek neblunka,
nes braižo bloknotą nušiurus žuvėdros plunksna,
nes net grindinys neatrodo dulkėtas ir mėšlinas,
nes tavo žadėtas dangus – begaliniai mėlynas...*

Judita Vaičiūnaitė, *Burlaiviai*

1. Paašškinkite, kas formos požiūriu sieja eilėraštyje vartojamus žodžius *tamsoj*, *buvus*, *tolumoj*? Eilėraštyje raskite ir parašykite dar du nesudurtinius žodžius, su kuriais poetė jų formos atžvilgiu pasielgė taip pat.

Vertinimas

2. Raskite eilėraštyje vartojamus tarptautinius daiktavardžius ir sukirčiuokite eilėraštyje vartojamas jų formas.

3. Eilėraštyje vartojamas daiktavardis *grindinys*. Nurodykite, iš kokio žodžio jis padarytas, ir pateikite dar du daiktavardžius, kurie turėtų tokią pačią priesagą ir būtų padaryti iš tos pačios kalbos dalies kaip ir *grindinys*.

4. Kiek sakinių sudaro eilėraščių? Raskite ilgiausią eilėraščių sakinį. Kuo jis skiriasi nuo kitų eilėraščių sakinių?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VIII UŽDUOTIS

Kaip matyti, galūnių trumpėjimo ir kirčio atitraukimo priežastimi reikia laikyti besivystantį dinaminį ar kiekybinį žodžio kirtį. Prieš dinaminį žodžio kirtį lietuvių ir latvių kalbose turėjo egzistuoti toks kirtis, kuris nekėlė galūnių trumpėjimo ar redukcijos. Kadangi ir dinaminis, ir kiekybinis kirtis, kaip gražiai rodo lietuvių kalbos tarmės, sukelia galūnių trumpėjimą ir redukciją, o lietuvių kalba yra gerai išlaikiusi senuosius ilgumus žodžio gale, tai reikia manyti, kad ilgieji ir neredukuoti balsiai žodžio gale gali egzistuoti tik melodinio žodžio kirčio sąlygomis. Matyt, prieš akūtinių galūnių trumpėjimą, kurį reikia laikyti dinaminio žodžio kirčio visoje lietuvių kalbos teritorijoje pasirodymo pradžios simptomu, lietuvių kalboje fonologinį ir kulminatyvinį vaidmenį atliko melodinė žodžio viršūnė.

Jonas Kazlauskas, *Lietuvių kalbos istorinė gramatika*, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Kodėl šis tekstas yra mokslinio stiliaus? Pateikite bent du argumentus ir juos pagrįskite pateiktu tekstu.

Vertinimas

2. Tekste raskite bent du iš lietuvių kalbos veiksmažodžių su priesagomis padarytus abstrakčią reikšmę turinčius daiktavardžius (darinius) ir juos parašykite, šalia nurodę jų pamatinį veiksmažodį.

3. Raskite tekste vartojamus dalyvius ir nurodykite jų rūšį bei laiką.

4. Raskite tekste vartojamus įvardžiuotinius būdvardžius ir juos sukirčiuokite. Iš jų pasirinkite vieną būdvardį ir sukirčiuokite jo moteriškos giminės vienaskaitos ir vyriškos giminės daugiskaitos įvardžiuotines formas.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma: